

08.00.05 – «Экономика жана эл чарбасынын башкаруу» адистиги
боюнча экономика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын
изденип алуу үчүн жазылган Ош Мамлекеттик Университетинин
изденүүчүсү **Токоева Ажар Батырбековнанын “Рынок мамилеринин
шартында айыл чарбасын башкарууну тескөө механизмин өркүндөтүү
(Түштүк региону боюнча)”** аттуу темадагы диссертациялык иштинерасмий
опоненттин

ПИКИРИ

Теманын зарылдуулугу. Агрардык ишканалардагы башкаруу системасынын өнүгүшү менен чарбалык ишмердүүлүктүн бардык функцияларын эске алуучу, рыноктун шарттарына ылайыкташкан ишкананын иштөө ыкмасын так белгилей турган “чарба жүргүзүүнүн экономикалык механизми” терминин “башкаруунун рыноктук механизми” терминине алмаштыруу зарылчылыгы келип чыкты. Рыноктук экономикалык башкаруу механизми ишкердүүлүктүн өсүшүнө өбөлгө түзө турган ресурстарды натыйжалуу пайдаланууга, ишкананын экономикалык жоопкерчилигин көтөрүүгө шарт түзөт.

Бирок бул маселе олуттуулугуна карабастан, кечендеп чечилүүдө, чечилсе да алгылыктуу натыйжа бербей жатат. Рыноктук башкаруунун кээ бир негизги масалелери боюнча изилдөөчүлөр бирдей көз карашта эмес, ошондуктан агрардык ишканаларды башкарууга байланышкан экономикалык изилдөөлөрдүн ролу методикалык жактан да, ошондой эле, практикалык жактан да чоң мааниге ээ.

Айыл чарба ишканаларын башкаруунун негиздерине жалпы башкаруу теориясынын фундаменталдуу принциптери жана ыкмалары кирет. Алардын негизгилери болуп башкаруу чечимдерин кабыл алуу, башкаруудагы буйруктарды аткаруучуларга жеткирүү, башкаруу командасын аткаруу жана көзөмөл процесстери эсептелет. Ошону менен бирдикте айыл чарба ишканаларын башкарууда экономиканын агрардык секторуна таандык болгон өзгөчөлүктөрдү эске алуу керек.

Башкаруунун жаңы системасы экономика илимине кээ бир жаңы проблемаларды изилдеп, чечүү керек экендигин айгинелеп койду. Айыл жергесиндеги агрардык өндүрүштүн өнүгүүсү өз негизинде жалпы аймактык өнүгүүгө, ошондой эле, бүтүн республиканын өнүгүүсүнө таасирин тийгизет деп ишенимдүү айтууга болот. Анткени ал табигый климаттык шартка, айылдын жайгашкан географиялык абалына, транспорттук жана башка байланыш мүмкүнчүлүктөрүнө байланыштуу өзүнчө өзгөчөлүктөргө ээ.

Башкаруунун экономикалык механизмн натыйжалуу өркүндөтүүнүн көптөгөн аспектилер, айыл-чарба өндүрүшүндөгү аймактык өзгөчөлүктөр методологиялык жана усулдук жактан жетишээрлик изилденбегендиги диссертациялык изилдөөнүн темасынын актуалдуулугун аныктайт.

Изилдөөнүн предмети: учурдагы коомдун өнүгүүсүнүн жана илимий техникалык прогресстин жетишкендиктеринин деңгээлинин талабына жана мүмкүнчүлүктөрүнө дал келүүчү, айыл чарбасын башкаруу механизмн өнүктүрүү жана өркүндөтүү.

Изилдөөнүн объектиси: агрардык ишканаларды башкаруунун системасы. Изилдөөнүн базасы Кыргыз Республикасынын Ош облусунун айыл чарба өндүрүшү.

Диссертациялык изилдөөнүн максаты жана структурасы. Кыргыз Республикасынын Ош облусунун мисалында айыл чарба ишканаларын башкарууда натыйжалуулукту жогорулатуунун жолдорун иштеп чыгуу - изилдөөнүн максаты болуп саналат.

Диссертация киришүүдөн, 3 баптан, корутундудан, 118 колдонулган илимий адабияттардан турат. Диссертациянын көлөмү 171 бет, 15 таблица, 5 сүрөт бар.

Киришүүдө диссертациянын темасынын максаты жана изилдөө багыты, иштин актуалдуулугу жана түзүлүшү боюнча сөз болгон.

Биринчи глава “Агрардык өндүрүштү башкаруунун теориялык жана методологиялык негизи” деп аталып, айыл-чарба ишканаларын башкаруунун экономикалык механизмнн теориялык негиздери; экономикалык эффективдүүлүктү жогорулатуу багытындагы чарбалык башкаруунун негизги функциялары жана принциптери; айыл чарба өндүрүшүндөгү башкарууну уюштуруунун жана анда колдонулуучу экономикалык механизмдеринин өзгөчөлүгү каралаган.

Экинчи глава “Агрардык өндүрүштүн учурдагы абалы жана аны башкарууну уюштуруунун натыйжалуулугу” деп аталат. Агрардык өндүрүштүн учурдагы абалына, агрардык өндүрүштү башкаруудагы экономикалык механизмдерди талдоого, агрардык ишканаларды башкаруу системасынын натыйжалуулугуна каралган.

Үчүнчү глава «Агрардык ишканаларды башкаруунун натыйжалуулугун өркүндөтүү жолдору» деп аталып, анда агрардык ишканаларды башкаруунун рыноктук түзүмүн өркүндөтүү, башкаруунун рыноктук экономикалык механизмнн моделин түзүү, ишкананын жумушчуларынын эмгекке болгон кызыгууларынын жана жоопкерчиликтерин арттыруунун жолдору каралган.

Диссертациялык изилдөөнүн илимий жаңылыгы.

Диссертациялык изилдөөнүн негизги илимий жаңылыгы – агрардык экономикалык системаны башкаруу механизмнин иштөөсүнүн жана өнүгүүсүнүн теориялык жана методологиялык жоболорун өркүндөтүү жана жалпылоо, ошондой эле коомдун керектөөсүнүн, илимий техникалык прогресстин жетишкендиктеринин деңгээлине жооп берүүчү башкаруу инструменттерин түзүү жана натыйжалуу колдонуу болуп саналат.

Диссертациялык иштин жыйынтыктары жана бүтүмдөрү негизделүү жана аныкталуу менен, рынок экономикасынын шарттарында айыл чарбасын башкарууну тескөө механизмдин өркүндөтүү боюнча жазылган ата мекендик жана чет өлкөлүк окумуштуулардын илимий негизделген эмгектери менен тастыкталган. Изилдөөчү тарабынан диссертациялык иште каралган маселелерди чечүүдө экономика-статистикалык, аналитикалык, эсептик-конструктивдик, жана башка ыкмалар колдонулган.

Изилдөөнүн жыйынтыктары анык сунуштар жана корутундулар менен тастыкталган.

Изилдөөчү тарабынан диссертациялык иште каралган жыйынтыктардын жана бүтүмдөрдүн илимий жаңылык даражасы.

Диссертациялык иште автор алгачкылардан рынок мамилеринин шартында айыл чарбасын башкарууну тескөө механизмдин өркүндөтүү көңүл бөлгөндүгү анын жаңылыгын белгилейт. Регионалдык деңгээлде айыл чарба өндүрүшүн башкаруу тескөөгө байланышкан агрардык ишканалардын өзгөчөлүктөрүн изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча өндүрүштү башкарууну тескөө механизмдин илимий жактан негизделген багыттарын жана жолдорун толук аныктоо боюнча концептуалдык бүтүмдөр иштелип чыккан жана сунушталган.

Диссертациялык иштин жыйынтыктары илимий түрдө негизделинген.

Жогоруда көрсөтүлгөн оң жактары менен бирге диссертациялык иштин төмөнкүдөй кемчилдиктери аныкталды:

1. Биринчи баптаагрардык ишканаларды башкаруу системасынын натыйжалуулугун талдоодо эл аралык тажрыйбалардын талдоосун колдонсок болмок.

2. Эмгекте грамматикалык жана стилистикалык каталар кездешет.

Ошого карабастан, аталган кемчилдиктер диссертациялык изилдөөнүн жалпы баалуулугуна таасирин тийгизбейт.

85.

Диссертациялык иштин структурасы, мазмуну илимий жоболорду чагылдырат, изилдөөнүн жыйынтыктары жана анын жасалгалоосу Кыргыз Республикасынын Жогорку Аттестациялык Комиссиясынын талаптарына жооп берет.

Токоева Ажар Батырбековна 08.00.05 - Экономика жана эл чарбасын башкаруу адистиги боюнча (АӨЖКинин жана айыл чарба экономикасы) экономика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын ыйгарууга татыктуу.

Расмий опонент:

экономика илимдеринин кандидаты, опонент

Шакиев Ш.О

